

การสื่อสารกับการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทยทรงดำ
อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

นางสาวเยาวลักษณ์ จุลมกร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาวิชาศึกษาศาสตร์พัฒนการ ภาควิชาการประชาสัมพันธ์
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2550
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

COMMUNICATION AND COMMUNITY'S PARTICIPATION IN MAINTAINING CULTURAL
IDENTITY OF THAI SONG DAM IN KHAO YOI DISTRICT,
PHETCHABURI PROVINCE

Miss. Yaowalak Junlamakorn

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Art in Development Communication

Department of Public Relation

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2007

Copyright of Chulalongkorn University

500211

เขาวลัักษณ์ จุลมกร : การสื่อสารกับการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทยทรงดำ อำเภอเขาชัย จังหวัดเพชรบุรี. (COMMUNICATION AND COMMUNITY'S PARTICIPATION IN MAINTAINING CULTURAL IDENTITY OF THAI SONG DAM IN KHAO YOI DISTRICT, PHETCHABURI PROVINCE)
 อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รศ. อุบลวรรณ เปรมศรีรัตน์, 183 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1.ภูมิหลังและความคงอยู่ของวัฒนธรรมไทยทรงดำในชุมชนไทยทรงดำ อำเภอเขาชัย จังหวัดเพชรบุรี 2.รูปแบบการสื่อสารของคนไทยทรงดำที่มีส่วนร่วมในการธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทยทรงดำ 3.บทบาทของผู้นำในการธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทยทรงดำ และ 4.ปัจจัยที่มีผลทำให้คนไทยทรงดำมีส่วนร่วมในการธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทยทรงดำ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้นำชุมชน จำนวน 12 คน การสนทนากลุ่มจากคนไทยทรงดำที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านวัฒนธรรมไทยทรงดำ จำนวน 30 คน และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

ผลการศึกษาพบว่า

1. คนไทยทรงดำเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมร่วมกัน โดยอาศัยการถ่ายทอดให้กับคนรุ่นต่อมา เพื่อแสดงถึงการเป็นคนกลุ่มเดียวกัน ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน ทำให้วัฒนธรรมไทยทรงดำได้รับการเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ และเป็นการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และการธำรงรักษาวัฒนธรรมไทยทรงดำให้คงอยู่ต่อไป
2. รูปแบบการสื่อสารของคนไทยทรงดำที่มีส่วนร่วมในการธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทยทรงดำมี 4 รูปแบบ คือ การสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารกลุ่มย่อย การสื่อสารกลุ่มใหญ่ และการสื่อสารผ่านสื่อท้องถิ่น
3. บทบาทของผู้นำในการธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทยทรงดำ มี 8 บทบาท คือ บทบาทการให้ความรู้ บทบาทการให้ความบันเทิง บทบาทการสร้างผู้นำรุ่นใหม่ บทบาทการพัฒนาชุมชน บทบาทการส่งเสริมการมีส่วนร่วม บทบาทการให้คำปรึกษา บทบาทการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และบทบาทการวางแผนการจัดการ
4. ปัจจัยที่มีผลทำให้คนไทยทรงดำมีส่วนร่วมในการธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทยทรงดำประกอบด้วย 4 ปัจจัย คือ การมีสำนึกถึงการเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ผู้นำมีความน่าเชื่อถือ การสนับสนุนจากภาครัฐ และการได้รับผลตอบแทน

ภาควิชา การประชาสัมพันธ์ ลายมือชื่อนิสิต.....เขาวลัักษณ์ จุลมกร.....
 สาขาวิชา นิเทศศาสตร์พัฒนาการ ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก...อุบลวรรณ.....
 ปีการศึกษา 2550

4985142428 : MAJOR DEVELOPMENT COMMUNICATION

KEY WORD: Communication/ Community/ Participation/ Maintaining Cultural/ Phetchaburi Province
 YAOWALAK JUNLAMAKORN: COMMUNICATION AND COMMUNITY'S PARTICIPATION IN
 MAINTAINING CULTURAL IDENTITY OF THAI SONG DAM IN KHAO YOI DISTRICT,
 PHETCHABURI PROVINCE. THESIS PRINCIPAL ADVISOR: ASSOC. PROF. UBOLWAN
 PRAMESRIRATH, 183 pp.

The objectives of this research were : 1.study the background and persistence culture of Thai Song Dam's community, 2.study the communication pattern of Thai Song Dam people that participate in maintaining cultural identity of Thai Song dam, 3.study roles of the leaders in maintaining cultural Identity of Thai Song Dam and 4.study the factors influencing the Thai Song dam people to maintaining cultural Identity of Thai Song Dam. This study is a qualitative research which has a documentary analysis, participant observation, In-depth interview method on 12 of the Thai Song Dam community leaders and focus group discussion on 30 of the Thai Song Dam people who participate in activities of the Thai Song Dam culture.

The findings were as the follow :

Thai Song Dam people are the ethnic group that has both historical and cultural, by transfer to the new generations that they are the same group. The government have been support an activity of Thai Song Dam's Cultural to mass media and to show how their cultural identity and maintaining their culture.

There are 4 communication patterns that the Thai Song Dam people who participate in maintaining cultural identity of Thai Song dam which are : Interpersonal Communication, Small group Communication, Large group Communication and Local media.

There are 8 roles of the leaders in maintaining cultural identity of Thai Song dam such as educating, entertaining, glooming new-generation leaders, community development, promoting participation, counselor, disclosing news and information, and management planning

There are 4 factors influencing the Thai Song Dam people in maintaining cultural identity of Thai Song Dam including the realization of being the same ethnic group, the leaders are respectful, the government's support, and the reward received

Department Public Relations

Student's signature. Yaowalak Junlamakorn

Field of study Development Communication

Principal advisor's signature. Ubolwan

Academic year 2007

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับกำลังใจและการสนับสนุนจากหลายท่าน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของ รองศาสตราจารย์ อุบลวรรณ เปรมศรีรัตน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ซึ่งให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ และตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ตลอดการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ และขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ อวยพร พานิช ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และศาสตราจารย์ ดร.สุวิไล เปรมศรีรัตน์ กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัยที่กรุณาตรวจสอบแก้ไขวิทยานิพนธ์และให้คำแนะนำกับผู้วิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางที่ดียิ่งในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้มาโดยตลอด

ขอกราบขอบพระคุณกำลังใจจากคุณพ่อและคุณแม่ที่ช่วยให้ลูกเข้มแข็งทุกครั้ง เมื่อนึกถึงท่านในเวลาที่เกิดความรู้สึกท้อแท้ ขอบคุณน้องๆ ทุกคนที่เป็นกำลังใจให้กันอย่างเหนียวแน่น กำลังใจจากคุณพ่อ คุณแม่ และน้องๆ ทำให้ผู้วิจัยสามารถต่อสู้กับอุปสรรคต่างๆ จนมาถึงวันนี้

ขอบคุณเพื่อนๆ Dev Com ทุกคนที่ไม่เคยทิ้งกันและคอยแจ้งข่าวสารต่างๆ ให้กันตลอดเวลา และขอบคุณเพื่อนอีกหลายคนช่วยเหลือและเป็นกำลังใจให้ตลอดระยะเวลาในการเรียนปริญญาโทและการทำวิทยานิพนธ์

ขอบคุณครอบครัวของ อาจารย์ถนอม คงยิ้มละมัย ที่ให้ข้อมูลซึ่งจุดประกายหัวข้อในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ รวมถึงคนไทยทรงดำในอำเภอเขาย้อยทุกท่านที่สละเวลามาให้สัมภาษณ์และทำให้รู้จักชุมชนไทยทรงดำและวัฒนธรรมไทยทรงดำในจังหวัดเพชรบุรีมากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณกำลังใจอีกหลายๆ กำลังใจ และบุคคลอีกหลายๆ ท่านซึ่งไม่ได้กล่าวถึงในที่นี้ที่มีส่วนในการทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ขอขอบคุณในความกรุณาอีกครั้งและผู้วิจัยจะขอจดจำความมีน้ำใจของทุกคนไว้ตลอดไป

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ปัญหำนำการวิจัย.....	9
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	10
ขอบเขตของการวิจัย.....	10
คำจำกัดความในการวิจัย.....	10
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	11
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
แนวคิดและทฤษฎีการสื่อสาร.....	12
แนวคิดและทฤษฎีการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม.....	23
แนวคิดการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชน.....	34
แนวคิดและทฤษฎีการสื่อสารในกลุ่ม.....	42
แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำ.....	45
แนวคิดและทฤษฎีกลุ่มชาติพันธุ์.....	50
แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม.....	60
แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม.....	67
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	70
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	77

บทที่	
3	ระเบียบวิธีวิจัย.....78
	แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา.....79
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....79
	ขั้นตอนในการเข้าถึงข้อมูล.....82
	เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล.....82
	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....83
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....86
	การนำเสนอข้อมูล.....87
4	ผลการวิจัย.....88
	ภูมิหลังและความคงอยู่ของวัฒนธรรมไทยทรงดำ.....88
	รูปแบบการสื่อสารของคนไทยทรงดำ.....122
	บทบาทของผู้นำในการธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม.....136
	ปัจจัยที่มีผลทำให้คนไทยทรงดำมีส่วนร่วม.....143
5	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....148
	สรุปผลการวิจัย.....148
	อภิปรายผลการวิจัย.....155
	ข้อเสนอแนะทั่วไป.....166
	ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....166
	รายการอ้างอิง.....168
	ภาคผนวก.....177
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....183

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1. วัตถุประสงค์ในการสื่อสารของผู้ส่งสารและวัตถุประสงค์ในการสื่อสารของผู้รับสาร.....	14
ตารางที่ 2. รูปแบบการสื่อสารระหว่างบุคคล.....	124
ตารางที่ 3. รูปแบบการสื่อสารกลุ่มย่อย.....	128
ตารางที่ 4. รูปแบบการสื่อสารกลุ่มใหญ่.....	131

สารบัญภาพ

	หน้า
แผนภาพที่ 1. แผนที่การอพยพของชาวไทยดำในประเทศไทย.....	5
แผนภาพที่ 2. แสดงองค์ประกอบ 6 ประการของชุมชนไทยทรงดำ.....	88
แผนภาพที่ 3. แผนที่จังหวัดเพชรบุรี.....	89
แผนภาพที่ 4. แผนที่อำเภอเขาย้อย.....	91
แผนภาพที่ 5. สภาพพื้นที่ของชุมชนไทยทรงดำ.....	93
แผนภาพที่ 6. ศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ.....	94
แผนภาพที่ 7. กิจกรรมภายในศูนย์วัฒนธรรม.....	94
แผนภาพที่ 8. การทำนาของคนไทยทรงดำ.....	96
แผนภาพที่ 9. กลุ่มทอผ้าไทยทรงดำ.....	98
แผนภาพที่ 10. แสดงเครือญาติและคำเรียกในภาษาไทยดำ.....	102
แผนภาพที่ 11. แสดงถิ่นฐานเดิมและเส้นทางการอพยพของไทยทรงดำ.....	105
แผนภาพที่ 12. ลักษณะผลน้ำเต้าตำนานการเกิดของไทยทรงดำ.....	107
แผนภาพที่ 13. การแต่งกายของไทยทรงดำด้วยเสื่อก้อม.....	110
แผนภาพที่ 14. ลักษณะลวดลายของเสื่อที่ทั้งด้านนอกและด้านใน.....	111
แผนภาพที่ 15. ตัวอย่างทรงผมของผู้หญิงไทยทรงดำ.....	113
แผนภาพที่ 16. ตัวอักษรของไทยทรงดำ.....	115
แผนภาพที่ 17. การเล่นแคนและโยนลูกช่วงของไทยทรงดำ.....	119
แผนภาพที่ 18. รูปแบบการสื่อสารผ่านสื่อท้องถิ่น.....	135